

4.

IOAN ARHIP TÁBORNOK, A NAGYVEZÉRKAR
HELYETTES VEZETŐJE ÁTIRATA IULIU MANIU
ÁLLAMMINISZTERNEK A NEVÉT VISELŐ ALAKULAT TETTEIRŐL

Bukarest, 1944. október 18.

577.938 sz.

Iuliu Maniu miniszter úr Őexcellenciájának

A „Iuliu Maniu” önkéntes osztagok által kifejtett tevékenységgel kapcsolatos kérdések tisztázása érdekében megtiszteltetés számomra Őexcellenciája tudomására hozni a következőket:

Egyes alárendeltségünkben levő parancsnokságoktól kapott jelentésekből kiderül, hogy 1944. szeptember 26-án a „Iuliu Maniu” önkéntes ezred parancsnoka 70 önkéntessel kivonult a Háromszék megyei Szárazajtára, azért, hogy felkutassa azokat a magyarokat, akik állítólag több román katonát megöltek. Miután egybegyűjtötte a község lakosságát, az önkéntesek parancsnoka felolvasta a gyilkosokkal szemben megfogalmazott vádakot, majd lefejeztetett két magyart és golyó általi halálra ítélte még kilencet, melyet végre is hajtottak.

A Nagyvezérkar attól tart, hogy a Magyarország területén élő románokkal szemben hasonló megtorló intézkedéseket provokálhatnak a hatalmi jogkörüket túllépő önkéntesek; ráadásul a propaganda eszközevé is válhat a román nép ellenségei kezében, emiatt fontosnak tartottuk a kérdésről informálni Őexcellenciáját.

Annak érdekében, hogy az önkéntesek tevékenysége minél hatékonyabb legyen, a Nagyvezérkar rendeletben szabályozta a szervezési, felszerelési, kiképzési stb. részletkérdéseket; intézkedéseiben azt tartotta szem előtt, hogy ennek nemcsak az önkéntesek, hanem a román nép is hasznát veheti.

A fent jelzett túlkapások megelőzése érdekében a Nagyvezérkar kéri Őexcellenciáját, hogy legyen szíves az önkéntes osztagokat a területi katonai hatóságokkal való, mennél szorosabb együttműködésre utasítani.

*A Nagyvezérkar Főnöke helyett,
Ioan Arhip tábornok*

A Román Információs Szolgálat Levéltára (Arhivele Serviciului Român de Informație), „D” fond iratai, 1745-ös sz. csomó, 12. Közli Petre Țurlea: Monumente non grata. Falși martiri maghiari pe pământul românesc. Bravo Press, București. 1996., 119–120.

5.

A ROMÁNIAI SZÖVETSÉGES (SZOVJET) ELLENŐRZŐ BIZOTTSÁG
VEZETŐI, VASZILIJ I. VINOGRADOV VEZÉREZREDES
ÉS VASZILJEV VEZÉRŐRNAGY ÁTIRATA SĂNĂTESCU
MINISZTERELNÖKNEK A KOLOZSVÁRI MAGYAR EGYETEM
ELFOGLALÁSÁNAK KÍSÉRLETÉRŐL

Bukarest, 1944. október 24.

Nr. ...⁴⁹⁰

Miniszterelnök Úr,

Tudomására hozom, hogy Kolozsvárra (Erdély) megérkeztek a Román Egyetem tisztviselői: Ionescu Tătaru⁴⁹¹ professzor, Procopovici Moravira, I. Mușlea úr, a Könyvtár igazgatója, az Egyetem főtitkára, I. A. Votășescu úr és a román 4. Hadsereg politikai biztos, Ilie Lazăr.

A fenti személyek megjelentek az Egyetemen és elkergetvén a tudós magyar professzorokat, leszakítván mindenholnan a magyar feliratokat, botrányt keltek stb.

1944. október 16-án az Egyetemre erőszakkal behatolt egy csoport román katona, valamint civil személyek, Leontin Pop, nagyszabeni Sziguranca-főnök vezetésével és az Egyetemen azzal a jelszóval uszítottak, hogy „ki a magyarokkal az Egyetemről”.

Hivatták az Egyetem rektorát⁴⁹², Miskolczy Dezsőt⁴⁹³ és azt ajánlották, hogy adja át az Egyetemet, ugyanakkor azzal fenyegetőztek, hogy „ha nem távozol, leszámolunk veled”. Ilie Lazăr politikai biztos azzal fenyegetőzött, „amikor a Vörös Hadsereg kivonul Kolozsvárról, mindenkivel leszámolok”.

A fentiek alapján kérem, azonnal szüntessék meg az ilyen törvénytelenégeket és figyelmeztetem, hogy Erdélyben nem tűrünk el zavarkeltést.

*A romániai Szövetséges Ellenőrző Bizottság elnökének helyettese
Vinogradov altábornagy⁴⁹⁴ (s. k.)
A Szövetséges Ellenőrző Bizottság vezérkari főnöke
Vasziljev gárdavezérőrnagy (s. k.)*

Román Országos Központi Történelmi Levéltár, miniszterelnökségi iratok, Sănătescu-Rădescu-kormányok, 935. fond, 44/1944-45. csomó, 761/25. X. 1944. iktsz., 57. lap, román nyelvű másolat.

490 Az iraton az iktatószám hiányzik.

491 A professzor neve helyesen: Coriolan Tătaru

492 A román eredetiben „Director” olvasható.

493 Az eredeti román szövegben: „Miskolc-Dej” található.

494 Vinogradov rangja valójában vezérezredez.

MELLÉKLET:

Comisia Alianță de Control
din
România
24 octombrie 1944
Nr.....
București

Domnului Prim Ministru
Sănătescu

Domnule Prim Ministru,

Vă fac cunoscut, că la Cluj (Transilvania) au sosit funcționarii Universității Române: dl. profesor Ionescu Tătaru, dl. Procopovici Moravira, dl. director al bibliotecii Mușlea, secretarul g-ral al Universității Votășescu, comisarul politic din Armata 4-a Română Ilie Lazăr.

Toate persoanele specificate s-au prezentat la Universitate și au provocat un scandal, alungând din Universitate învățații și profesorii unguri, rupând pretutindeni inscripțiile ungurești, cartoane cu caracter didactic, etc.

La data de 16 octombrie 1944, au pătruns forțat în Universitate un grup de soldați români precum și persoane civile, sosiți din Sibiu și sub conducerea șefului siguranței Leontin Pop, au provocat la Universitate o manifestație cu lozinca „afară cu ungurii din Universitate”.

Cei sosiți au chemat pe directorul Universității Micolți-Dej și i-au propus să predea Universitatea, amenințând totodată „dacă nu pleci o să ne socotim cu tine”. Comisarul politic Ilie Lazăr amenință „când va pleca din Cluj Armata Roșie o să mă socotesc eu cu toți”.

Fată de cele de mai sus, cer să se oprească de îndată, astfel de fără legi și previn
că noi nu vom tolera dezordini în Transilvania.

*Locțiitorul Președintelui C.A.C. din România
General Locot. (ss.) Vinogradov
Șef de Stat Major al C.A.C.
General Major din Gardă (ss.) Vasiliev*

6.
FODOR L. NAGYVÁRADRA KINEVEZETT RENDŐRKAPITÁNY
3/944-ES SZÁMÚ JELENTÉSE A NAGYVÁRADRÓL TÖRTÉNT
KIUTASÍTÁSÁRÓL

Arad, 1944. november 4. (?)

Vezérigazgató úr,

Tisztelettel jelentem a következőket:

1.) Folyó év október 31-én 11 óra körül meghívtak a Szövetséges Orosz Parancsnokságra, ahol jelen volt még Rusu Gh. alezredes úr, a Bihar Megyei Csendőrszárny parancsnoka, Albu alezredes, a Bihar Megyei Hadkiegészítő Parancsnokság parancsnoka és a Román Postahivatal vezetője.

Itt az orosz parancsnok, Csernyikov tábornok úr elé hívtak, aki figyelmeztetett, hogy 24 órán belül hagyjuk el a várost és lépjük át az 1940-es határvonalat, mivel az 1944. október 30-án, Moszkvából érkezett 1037/3373. számú távirati rendelkezés alapján, Észak-Erdély területén nem engedélyezik a román közigazgatást.

Ezt a kiűritési parancsot, amelyet tisztelettel eredetiben csatolok⁴⁹⁵ jelen beszámolóhoz, írásban is átadták. Ezen rendelet átvétele után intézkedtem a személyzet kiűritéséről 23 órai kezdettel keddről, – október 31-ről – szerdára, 1944. november 1-re virradó éjszakán, tehervonatokkal, alulírott az utolsó különít-ménnyel távozva f. év november 1-jének reggelén, Aradra érkezvén november 4-én reggel.

A személyzetet az aradi Rendőrkapitányság rendelkezésére bocsátottam, hogy átadják a szolgálatot.

Tisztelettel kérjük, szíveskedjék elrendelni, hogy a személyzet az aradi Rendőrkapitányság tisztí étkezdéjében legyen ellátva.

2.) A nagyváradi román lakosság, tudomást szerezvén a mi távozásunkról, leírhatatlan pánikba esett, mert nem tudja, hogy mi lesz a sorsa. Nagyon sok román elmenekült velünk együtt vagy más tehervonattal Aradra vagy még távolabb, az ország belsejébe.

3.) Nagyváradon a helyzet a következő:

A municipium polgármestere egy bizonyos Csíky Gyula,⁴⁹⁶ budapesti származású rajztanár, aki hosszú ideig volt a Szovjetunióban.

A közigazgatás továbbra is magyar. A kiadott rendeletek magyar és román nyelven íródnak.

A Néprendőrség – amellyel az 1-es számú jelentésünk⁴⁹⁷ foglalkozik – tagjainak többsége a Szálasi-gárda⁴⁹⁸ eleme, az igazságszolgáltatással hadilábon álló ember,

⁴⁹⁵ A mellékletet a jelentés mellett nem találtuk.

⁴⁹⁶ Az eredeti román szövegben „Cziki Iuliu” olvasható.

⁴⁹⁷ A mellékletet a másolat mellett nem találtuk.

⁴⁹⁸ Az eredetiben: Sallasy. Ilyen „gárda” a valóságban nem létezett.